

Redegørelse nr. R 13 (26/4 2018)

Folketinget 2017-18

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Regional- og landdistriktpolitisk redegørelse 2018 af 26/4 18

(Redegørelse nr. R 13).

Erhvervsministeren (Brian Mikkelsen):

1. INDLEDNING

Det er en vigtig politisk prioritet for regeringen, at der er gode rammer for vækst og udvikling i landdistrikterne. Vi ønsker et Danmark i vækst, og at væksten når ud i alle dele af landet.

De danske landdistrikter rummer mange stærke potentialer, og udviklingen i landdistrikterne og områderne udenfor de større byer viser gennem de seneste år positive tendenser på flere områder. Årets redegørelse understøtter dette billede.

Beskæftigelsen er steget i stort set hele landet, og befolkningstallet har været stigende i flere af de kommuner, som tidligere har oplevet et fald. Den gode udvikling har også afspejlet sig på boligmarkedet, herunder i områderne uden for de store byer. En række af de erhverv, som fylder relativt meget udenfor de største byer, har pæne vækstrater. Der er en stigende global efterspørgsel efter flere og bedre fødevarer, det går rigtig godt i produktionsdanmark, og kyst- og naturturismen er i fremgang i hele landet.

Selvom der overordnet sker en positiv udvikling i landdistrikterne, sker udviklingen dog mange steder ikke så hurtigt som i de store byer. De seneste års vækst har været ulige fordelt, og der er områder i landet, hvor det økonomiske opsving i hele landet ikke automatisk fører til en mere positiv udvikling. Her skal væksten hjælpes lidt på vej med bedre rammevilkår.

Vækst og udvikling i hele landet

Regeringen indgik på den baggrund aftale om det politiske udspil *Vækst og udvikling i hele Danmark* i november 2015.

Med over 120 initiativer og 9 mia. kr. i perioden 2015 til 2019 skaber regeringen bedre rammer for, at virksomheder og borgere kan gribe mulighederne lokalt og skabe vækst og udvikling. Det handler om at fjerne barrierer, der bremser væksten og modvirker fremgang i hele landet, men også at fremme vækstvilkårene for de erhverv, der i særlig grad er repræsenteret udenfor de større byer og i landdistrikterne.

Som opfølgning på aftalen om *Vækst og udvikling i hele Danmark* er der tillige indgået en række store politiske aftaler om den konkrete udmøntning af de over 120 initiativer, og mere end 110 af de over 120 initiativer er blevet gennemført med udgangen af 2017. Et markant eksempel på et af regeringens initiativer er den moderniserede planlov, der trådte i kraft den 15. juni 2017, der giver kommuner, virksomheder og borgere bedre muligheder for at skabe vækst og udvik-

ling, samtidig med at der fortsat værnes om et godt miljø og en righoldig natur.

Udflytning af statslige arbejdspladser

Regeringen har i 2015 igangsat en omfattende plan for flytning af over 3.900 statslige arbejdspladser. Det var den største samlede flytning af statslige arbejdspladser nogensinde herhjemme, og over 2.500 arbejdspladser har allerede fundet nye rammer rundt om i Danmark, og flere er godt på vej.

Med udmeldingen af en ny udflytningsrunde i januar 2018 er det næste store skridt mod et Danmark i bedre balance taget. Med anden udflytningsrunde skal der etableres mere end 4.000 arbejdspladser i hele landet samtidig med etableringen af ti nye uddannelsesstationer.

Andre initiativer

En række nye initiativer bygger videre på vækststudspillet udviklingsveje og er dermed med til at sikre, at der er noget at leve af i hele landet, også de steder, hvor Danmark er tyndere befolket.

Regeringen indgik i november 2017 en politisk aftale om erhvervs- og iværksætterudspillet *Sammen om fremtidens virksomheder*. Med aftalen blev der afsat 0,7 mia. kr. i 2018 stigende til ca. 2,2 mia. kr. i 2025 til flere end 35 initiativer, der skal styrke dansk erhvervsliv og understøtte en stærk iværksætterkultur. Som en del af aftalen er der desuden frem mod 2025 afsat i alt 1 mia. kr. til regeringens *Strategi for Danmarks digitale vækst*, der skal bidrage til hele Danmark på forkant med den digitale udvikling.

Redegørelsens indblik i udviklings- og levevilkår samt regeringens større initiativer

Redegørelsen giver i kapitel 2 indblik i udviklings- og levevilkår i landdistrikterne og områderne udenfor de større byer.

Redegørelsens kapitel 3 beskriver et udvalg af regeringens større initiativer til at skabe et Danmark i bedre balance, herunder:

- Opfølgning på *udspillet om vækst og udvikling* i hele Danmark
 - *Moderniseringen af planloven* og nogle af de udviklingsmuligheder, moderniseringen har medført for blandt andet kystområderne og landdistrikterne.
 - Opfølgning på *fødevarer- og landbrugspakken*, som afvikler en række barrierer for udvidelse af råvaregrundlaget og øget produktion.
 - *Bredbåndspuljen*, hvis formål er at bidrage til bedre bredbåndsdækning især uden for byerne.
 - *Landdistriktsvækstpilotordningen*, som giver tilskud til store og mellemstore virksomheder beliggende i et landdistrikt, som ønsker at ansætte en medarbejder med en videregående uddannelse.
 - *Den nationale strategi for dansk turisme* som fastsætter pejlemærker for den danske turismeomsætning.

- *Billigere færgetakster* hvor regeringen har afsat 140 mio. kroner til nedsættelse af færgetakster for at understøtte væksten i turismen og styrke bosætning på øerne.
- *Aftale om erhvervs- og iværksætterinitiativer*
 - *Styrkelse af VisitDenmark* i forhold til markedsføringsindsatser af særligt kyst- og naturturisme.
 - *Nyt teleudspil*, der blandt andet skal sikre bedre mobil-dækning på op mod 25.000 adresser og sikre at bredbåndspuljen forlænges og forøges. Puljen er blevet yderligere målrettet de tyndtbefolkede områder.
- *Øvrige landdistriktpolitiske initiativer, blandt andet:*
 - Initiativet om *regionale konsekvensvurderinger*, hvor det fremgår, at det skal fremhæves direkte i lovbemærkningerne, hvis et lovforslag påvirker landdistrikternes økonomi og andre forhold væsentligt.
 - *Strategi for et stærkere civilsamfund*, hvor der er afsat midler til projekter, hvor frivillige organisationer og foreninger m.fl. kan bidrage til udviklingen af robuste lokalsamfund og fællesskaber i landdistrikterne.
 - *Aftalen om lægedækning i hele Danmark* med en række initiativer om bedre lægedækning ved blandt andet øget optag på medicinstudiet i Aalborg og øget decentral placering af videreuddannelsesforløb.
- *Udspillet Bedre Balance II*, hvor regeringen har taget initiativ til et etablere yderligere mere end 4.000 statslige arbejdspladser i hele landet, samt etablere 10 nye uddannelsesstationer i byer uden for hovedstadsområdet.
- *Udvalget for levedygtige landsbyer*, som vil sætte et fornyet fokus på landsbyernes fremtid samt:
 - Udvalgets bud på, hvordan balancen mellem land og by kan se ud i 2030.
 - Opfølgning på udvalgets rapport.

2. UDVIKLINGSTENDENSER I LANDDISTRIKTERNE

De seneste års regional- og landdistriktpolitiske redegørelser har peget på en række positive udviklingstendenser med stigende befolkningstal og beskæftigelse i store dele af landet – også i landdistrikterne og områderne udenfor de større byer. Dette års redegørelse er ingen undtagelse. Den positive udvikling har bidt sig fast og afspejler sig fortsat blandt andet i stigende beskæftigelse og solid fremgang på boligmarkedet med vækst i antal solgte boliger over hele landet.

Fortsat forskel i udviklingen på tværs af landet

Redegørelsen peger dog også fortsat på, at landdistrikterne og områderne udenfor de større byer ikke udvikler sig i samme høje tempo som de store byer. Den vandring fra by til land som fremgår af redegørelsen kan ses som udtryk for, at

der er en interesse for at bo i hele landet. Vandringer er dog overordnet set ikke stor nok til at opveje for den yngre befolknings fraflytning og for fødselsunderskud i landdistrikterne og mange områder udenfor de større byer.

Forskellige udfordringer i landdistrikterne

Samtidig viser redegørelsen, at det ikke nødvendigvis giver mening at tale om ét udfordringsbillede for de danske landdistrikter. Landdistrikterne og områderne udenfor de større byer har forskellige udfordringer og forskellige styrker. Udfordringerne fordeler sig også ujævnt inden for de enkelte kommuner, hvor eksempelvis befolkningsudviklingen oftere er mere positiv i kommunale hovedbyer end i kommunens landsbyer.

Mange landdistriktskommuner på Sjælland har oplevet en høj tilflytning og stigende befolkningstal, men har eksempelvis stadig høj ledighed og lav fødselsrate. Omvendt oplever mange vestjyske kommuner en lav grad af tilflytning, men også en lav ledighed og en høj andel af fraflytninger af unge. Ø-kommunerne har de højeste aldersgennemsnit, men oplever samtidig en relativt høj tilflytning af børnefamilier og personer i den erhvervsaktive alder i forhold til andre landdistrikter.

Endelig peger redegørelsen også på, at der stadig er en lille håndfuld områder i landet, der ikke i lige så høj grad som resten af landet er kommet med på den positive udvikling. Det gælder de fleste ø-kommuner, Lolland-Falster og enkelte nord- og vestjyske kommuner, der fortsat er præget af blandt andet fald i befolkningstal og beskæftigelse.

Neden for belyses udviklingen gennem de seneste ca. ti år i landdistrikterne og på de små øer for så vidt angår beskæftigelse, erhvervsstruktur, uddannelse, demografi, bosætningsmønstre, boligmarked og bredbåndsdækning, der er centrale indikatorer til at beskrive et områdes udvikling.

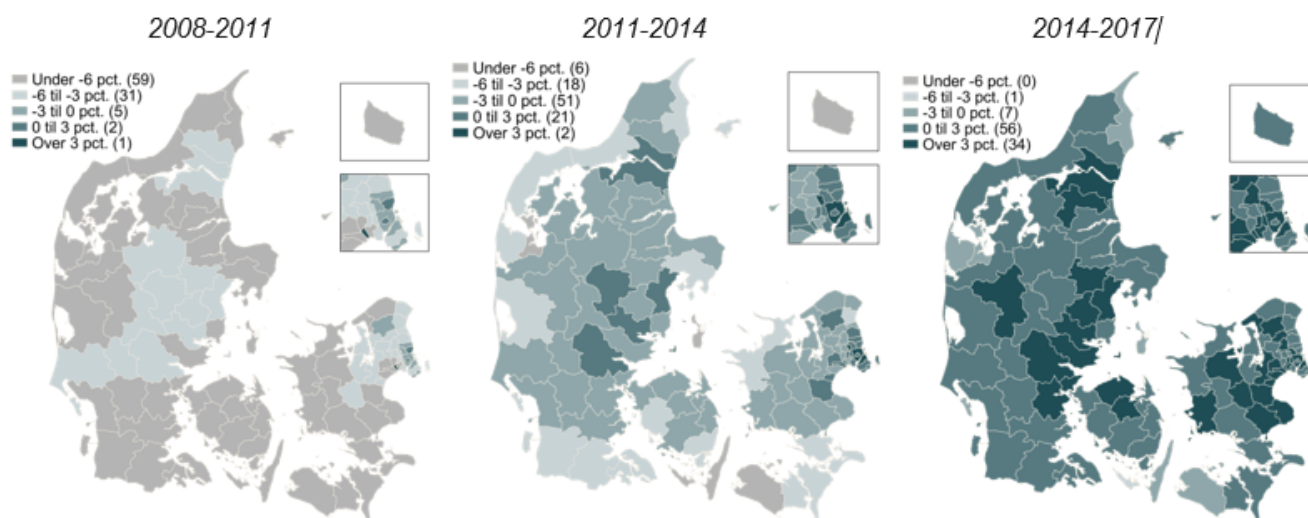
2.1 Beskæftigelse og erhverv

Beskæftigelse

De sidste års redegørelser har vist, at der gennem de seneste år er kommet flere i arbejde, og at denne tendens gælder i store dele af landet. Tendensen er fortsat i 2017, hvor 85 ud af landets 98 kommuner oplevede en øget beskæftigelse, jf. fig. 2.1. Stigningen har været længere tid om at bide sig fast specielt i ø-kommunerne¹, men også i Nordvestjylland, de syddanske og vestsjællandske kommuner. I perioden fra 2014-2017 er disse kommuner dog også kommet godt med og oplever for de flestes vedkommende en fremgang i antallet af beskæftigede. Blandt øerne har Bornholm, Fanø og Læsø fået vendt en beskæftigelsesnedgang til en beskæftigelsesfremgang henover de seneste tre år.

¹ Til ø-kommunerne henregnes Langeland, Ærø, Samsø, Læsø, Fanø og Bornholm.

Figur 2.1 Procentvis ændring i beskæftigelsen 2008–2017

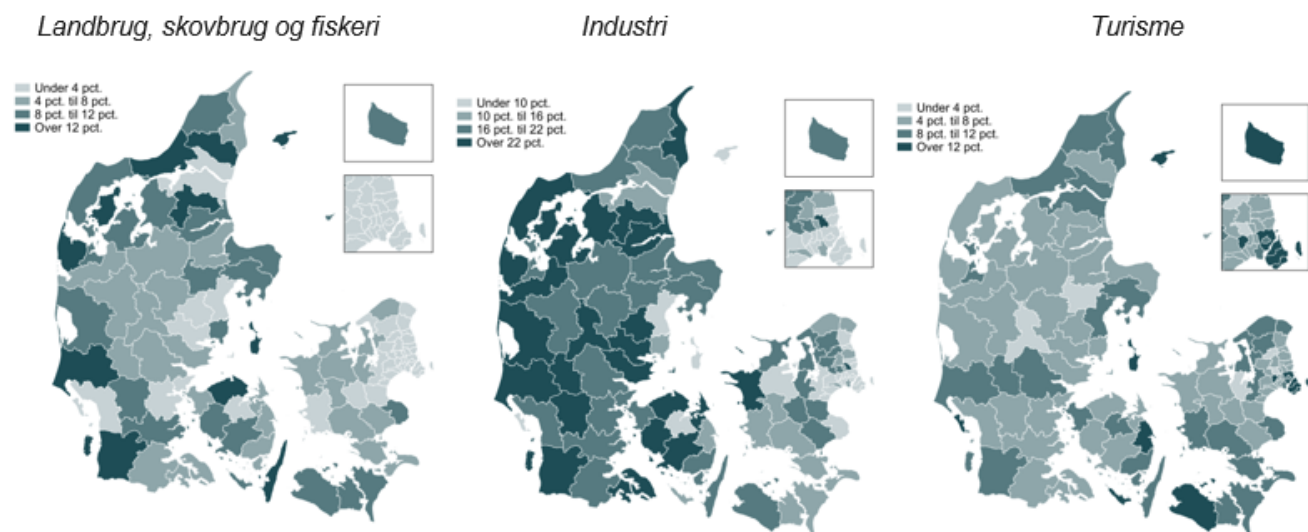
Anm: Beskæftigelsen er opgjort som fuldtidsansatte personer på baggrund af lønmodtagerbeskæftigelsen fordelt på bopælskommune. Kilde: Jobindsats.dk.

Kun en håndfuld kommuner har endnu ikke haft fremgang i beskæftigelsen. I disse kommuner, der er placeret spredt

rundt i landet, er beskæftigelsesnedgangen dog blevet markant mindre gennem de seneste år.

Erhvervsstruktur

Figur 2.2 Fordelingen af beskæftigelse pr. branche 2016

Anm.: Kortene viser beskæftigelsen (opgjort som antal beskæftigede personer ultimo november) i den pågældende sektor i forhold til den samlede private beskæftigelse. I forhold til beskæftigelsen i turismesektoren er denne opgjort som beskæftigelsen i brancher, der vurderes som værende turismeerhverv. Opgørelsen er derfor behæftet med en vis usikkerhed. Kilde: Danmarks Statistik og Erhvervsministeriets egne beregninger.

En kommunes andel af beskæftigede indenfor en bestemt branche er et udtryk for branchens betydning i kommunen, og dermed for kommunens påvirkelighed i forhold til ændringer i branchens vilkår.

Erhvervsstrukturen i Danmark varierer fra kommune til kommune, jf. fig. 2.2. En række af de erhverv, som fylder relativt meget udenfor de største byer, oplever stigende efterspørgsel. Der er en stigende global efterspørgsel efter flere og bedre fødevarer. Det gavner landbrugs- og fødevarerhvervet, der typisk er placeret i områder uden for de større byer og som stadig beskæftiger en relativ stor del af arbejdsstyrken i specielt jyske kommuner.

Industriens produktionsvirksomheder udgør ligeledes en stor del af beskæftigelsen i landdistrikter og områder udenfor de større byer. Det gælder udover i Jylland også i høj grad på Fyn.

Mens antallet af beskæftigede i landbrug, skovbrug og fiskeri i det seneste år er faldet en smule, har der været en mindre stigning i antallet af beskæftigede i industrierhvervene i samme periode².

I 2015 skabte turismen i alt knap 118.000 arbejdspladser i Danmark og genererede en omsætning på 97,5 mia. kr. Turisme spiller også en betydelig rolle for beskæftigelse og udvikling i landdistrikterne. 47 pct. af turismens jobskabelse i 2015

² Danmarks Statistik.

kan henføres til kyst- og naturturismen uden for de fire største byer i Danmark.

Det er særligt i ø-kommunerne og i en række kystkommuner, at turismen beskæftiger en stor del af arbejdsstyrken, jf. fig. 2.2.

Turismen fylder mest i den samlede kommunale økonomi på Lolland-Falster, i det nordligste Jylland, på den jyske vestkyst, Djursland og ø-kommunerne³. Det er samtidig i høj grad kystkommuner med mange feriehus, hvor kyst- og naturturismen spiller en stor rolle. Specielt på Fanø har turis-

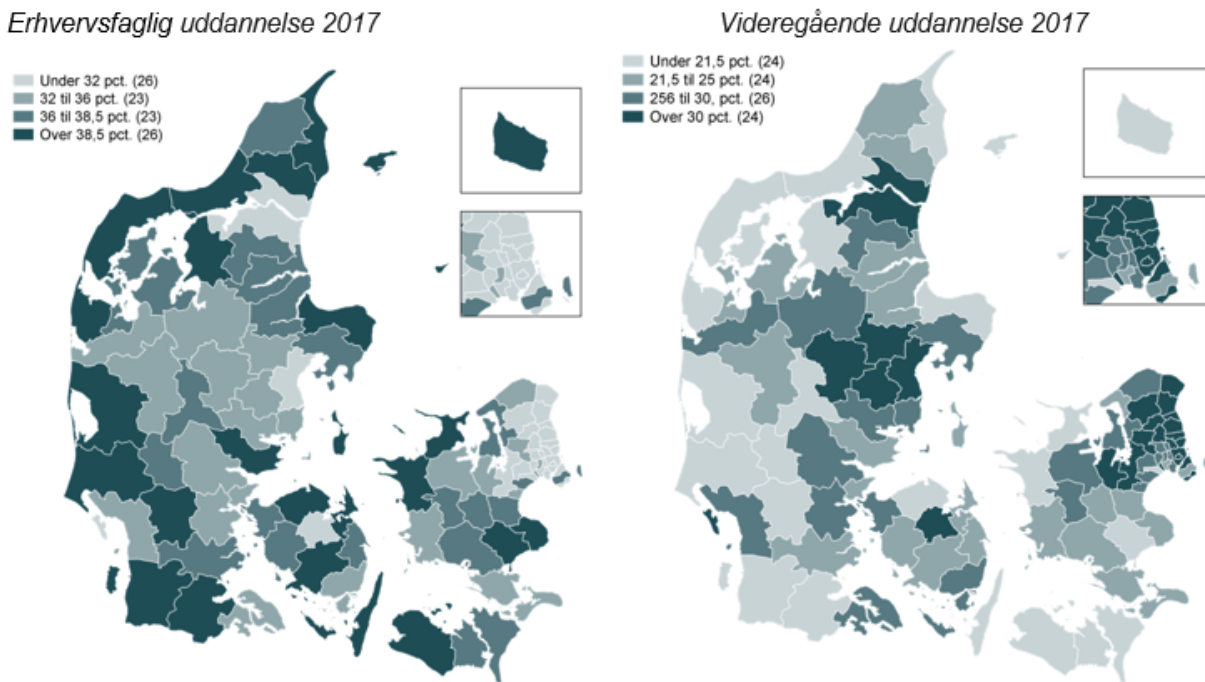
³ VisitDenmark: *Turismens økonomiske betydning i Danmark 2015*.

men betydning for den kommunale økonomi med en andel af kommunens samlede udbud af varer og tjenesteydelser på 19,2 pct.

Uddannelse

Ligesom erhvervsstrukturen varierer, er der forskel på befolkningens uddannelsesniveau på tværs af landet. Det betyder blandt andet noget for virksomheders adgang til forskellige typer af arbejdskraft og dermed muligheder for vækst forskellige steder i landet.

Figur 2.3 Andel med henholdsvis erhvervsfaglig og videregående uddannelse, 2017

Anm: Kortet viser andelen med en given uddannelse. Opgjort som højest fuldførte uddannelse af andelen af personer i den erhvervsaktive alder (15-69 år). Kilde: Danmarks Statistik, HFUDD10.

Koncentrationen af personer med en erhvervsfaglig uddannelse er størst i Nord-, Syd-, og Vestjylland, Nordvestsjælland, på Lolland-Falster samt i ø-kommunerne. Omvendt er koncentrationen af borgere med en videregående uddannelse relativt lav disse steder, mens den er høj i de større byer og hovedstadsområdet, jf. fig. 2.3. Den uddannelsesmæssige fordeling på tværs af landet peger på, hvilken betydning de erhvervsfaglige jobs har i landdistrikterne.

2.2 Demografi

Et områdes demografiske profil har betydning for områdets muligheder for vækst og udvikling. Den er blandt andet afgørende for udbuddet af arbejdskraft og påvirker efterspørgslen på offentlig service og dermed den nationale og kommunale økonomi.

Befolkningstal

Væsentlige ændringer i befolkningstallet spiller en rolle for forudsætningerne for vækst. Både en stigning og et fald kan medføre behov for tilpasning. Samtidig kan ændringer i be-

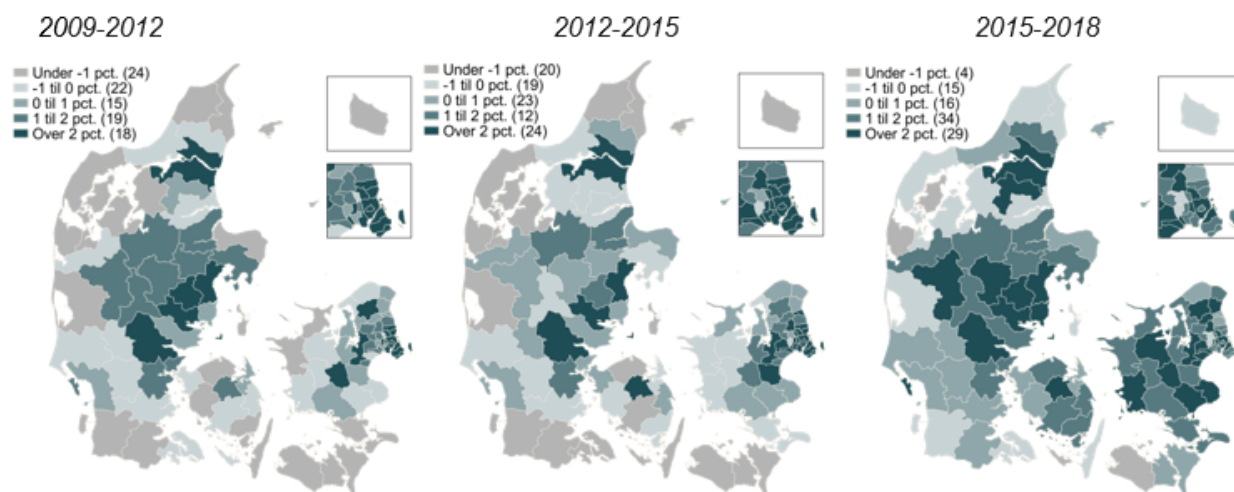
folkningstallet indebære forskydninger i befolkningssammensætningen og blandt andet medføre ændrede økonomiske forudsætninger for vækst og udvikling.

Danmarks samlede befolkningstal steg sidste år med godt 32.000. Fra 2017 til 2018 oplevede 72 kommuner en stigning i befolkningstallet, hvilket er lidt færre end sidste år.

Den generelle befolkningstigning har i de senere år ikke været jævnt fordelt geografisk.

Specielt i kommunerne omkring de større byer på Sjælland og i Midtjylland har man oplevet en stor stigning i befolkningstallet, mens kommuner i Nord- og Vestjylland, og i det sydlige Danmark ikke har oplevet samme vækst. Særligt i årene efter finanskrisen oplevede mange kommuner tilbagegang, men gennem de seneste år har væksten i befolkningstal spredt sig ud til en større del af landet, jf. fig. 2.4. Samtidig er faldet i en del af de kommuner, der gennem længere tid har været præget af befolkningstilbagegang, knap så kraftigt som tidligere. Nordvest- og Nordjylland, kommunerne omkring det Sydfynske Øhav og Bornholm er blandt de områder, der fortsat har størst befolkningstilbagegang.

Figur 2.4 Ændring i befolkningstal 2009–2018

Anm: Kortene viser væksten i befolkningstallet i hver af perioderne. Opgjort pr. 1. januar hvert år. Kilde: Danmarks Statistik.

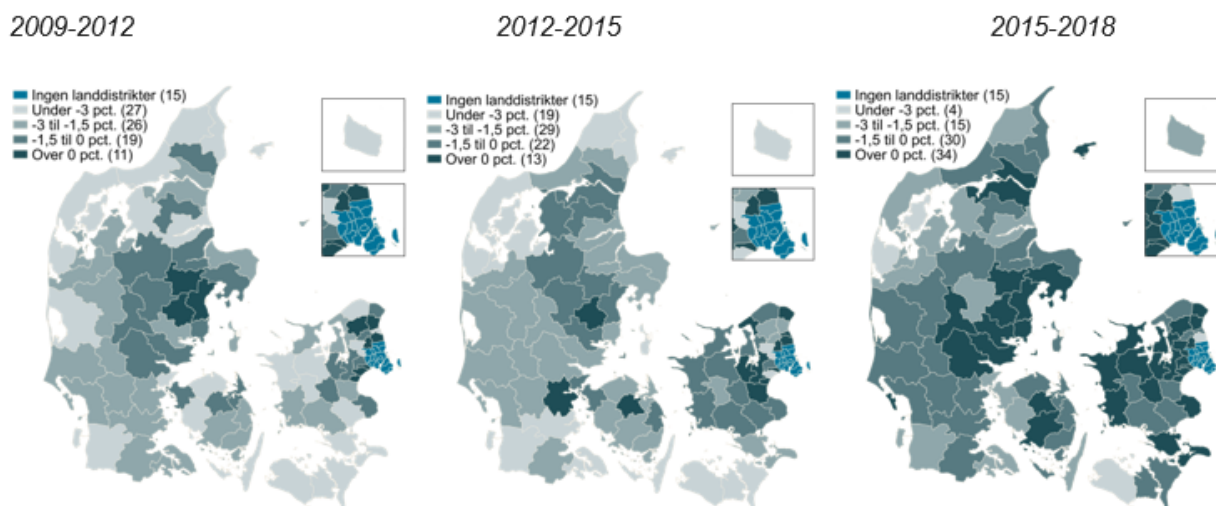
Stigende befolkningstal på kommuneniveau dækker i flere tilfælde over et fald i befolkningstallet i det åbne land⁴ og mindre byer med 200-1.000 indbyggere. Dette kan til dels forklares ved den »doblede urbanisering«, hvor de største byer vokser og der samtidig er en flytning fra de mindste landsbyer og landdistrikter mod lidt større byer og lokale bycentre.

⁴ Med det åbne land refereres til områderne uden for byer med flere end 200 indbyggere.

Flere landdistrikter oplever i dag en stigning i befolkningstallet end i perioden 2009 til 2012 og 2012 til 2015.

På Sjælland og omkring Aarhus ses dog et andet mønster, hvor befolkningstallet flere steder er steget i de mindre byer og det åbne land fra 2015 til 2018, jf. figur 2.5. Dette skal formentlig ses i sammenhæng med disse områders nærhed til de større byer præget af høje leveomkostninger, der kan gøre det attraktivt at bosætte sig lidt væk, men dog indenfor rimelig pendlingsafstand.

Figur 2.5 Udvikling i befolkningstallet i mindre landsbyer og det åbne land, 2009–2018

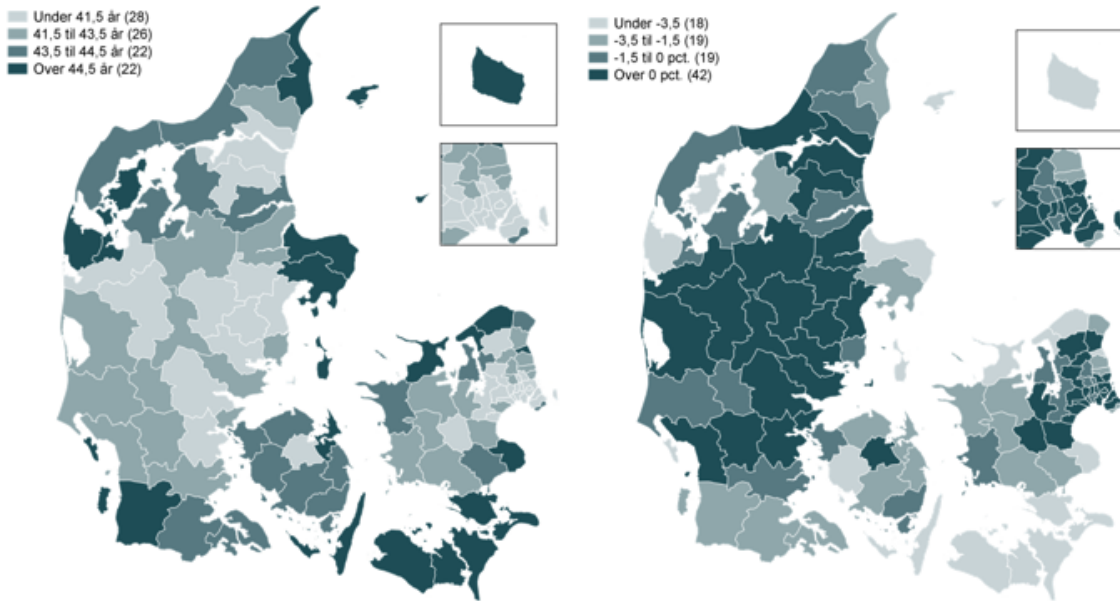
Anm: Kortene viser udviklingen i befolkningstallet i byer med 200-1.000 indbyggere og det åbne land i perioderne. Byer der havde mere end 1.000 indbyggere før 2018 er inkluderet, hvis befolkningstallet er mindre end 1.000 i 2018. Kommuner med en samlet befolkning på mindre end 450 i det åbne land og byer med 200-1000 indbyggere er betegnet som »Ingen landdistrikter«. Kilde: Danmarks Statistik.

Alder og fødselsoverskud

Gennemsnitsalderen stiger nationalt og siden 2009 er den steget fra 40,1 år til nu 41,5 år. Den samlede udvikling dækker over kommunale forskelle, jf. fig. 2.6. Den højeste gennem-

snitsalder ses i kommuner længere væk fra de større byer, på Fyn og Djursland, samt i ø-kommunerne. Gennemsnitsalderen er specielt høj i ø-kommunerne med gennemsnitsalderen fra 47,9 til 53,5 år. Til sammenligning er den 35,9 år i København.

Figur 2.6 Gennemsnitsalder (2018) og fødselsoverskuddet pr. 1000 indbyggere (2017)

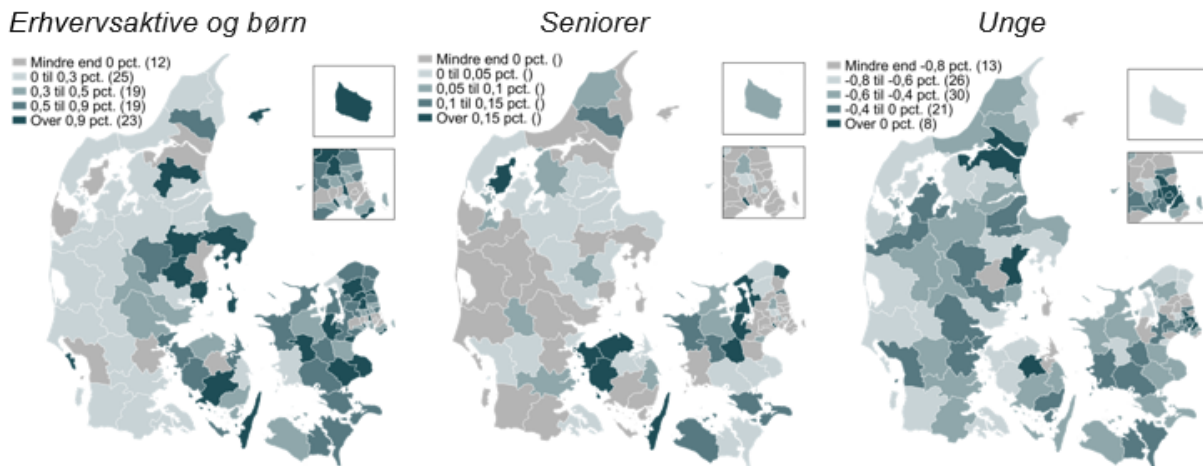
Anm: Gennemsnitsalderen er beregnet d. 1 januar 2018. Fødselsoverskuddet betegnes som antallet af fødsler minus antallet af dødsfald. Kilde: Danmarks Statistik (Tabeller: GALDER og FODIE).

En stigning i gennemsnitsalder kan både afspejle en generelt længere levealder, og at der fødes færre børn end tidligere, jf. fig. 2.6. Begge forhold gælder for ø-kommunerne, enkelte kommuner i Nord- og Sydjylland, på Fyn og i vest- og sydsjællandske kommuner samt på Lolland og Falster. Fødselsoverskud ses primært i de større bykommuner og i Midtjylland.

Flyttemønstre

En anden bærende faktor for ændringer i kommunernes befolkningstal end fødselsbalancen er flyttebalancen mellem kommunerne. Det generelle flyttemønster viser, at den yngre del af befolkningen generelt flytter ind mod de store byer, jf. fig. 2.7.

Figur 2.7 Flyttemønstre fordelt på forskellige aldersgrupper, 2017

Anm: Figurene viser nettotilflytningen internt i Danmark, det vil sige antal tilflyttere minus antal fraflyttere til og fra andre kommuner, i aldersgrupperne; a) 0-14 og 27-60 år, b) over 60 år og c) 15-26 år. Tallet er udtrykt som pct. af kommunens befolkning den 1. januar 2018. Kilde: Danmarks Statistik (tabel FLY66).

Trods tilflytningen af unge, har de fem største byer, København, Aarhus, Odense, Aalborg og Esbjerg, generelt kun en lille samlet nettotilflytning eller endda nettoaflytning. Af figur 2.7 fremgår det, at det særligt er børnefamilier og personer i den erhvervsaktive alder, der fraflytter disse kommuner. Det fremgår samtidig, at aldersgrupperne flytter til kommu-

ner i hele landet, dog i højere grad til omegnskommuner til de store uddannelsesbyer end til kommuner længere væk.

Det er værd at bemærke, at kun tre kommuner uden for uddannelsesbyerne har en nettoaflytning af gruppen af børnefamilier og erhvervsaktive. Resten af kommunerne har en nettotilflytning, og specielt ø-kommunerne oplever en relativt stor tilflytning i aldersgruppen.

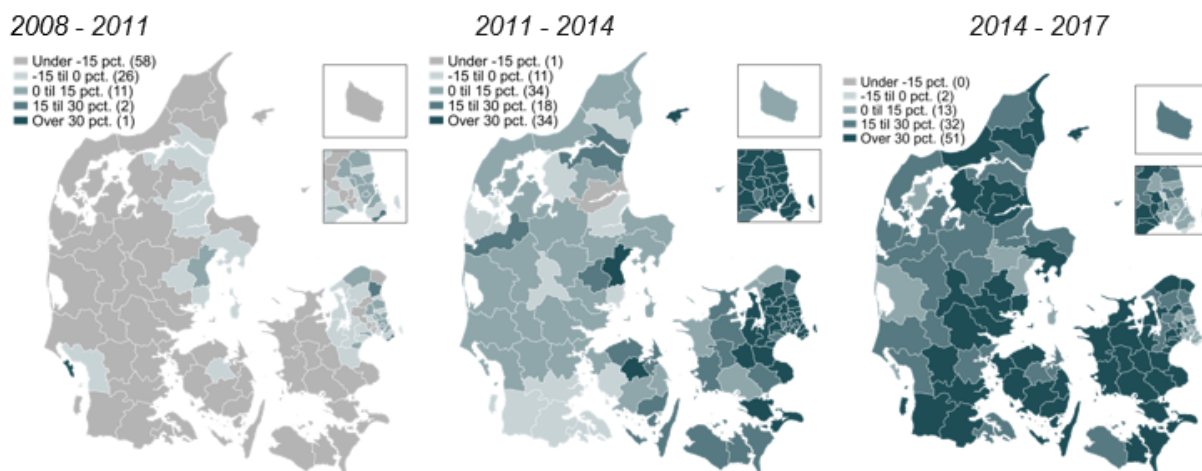
Det indikerer, at bevægelsen fra land til by ikke er entydig, men at der også sker en bevægelse den anden vej. Vandringer fra by til land er dog mange steder ikke stor nok til at veje op for fraflytning af unge og fødselsunderskuddet og derved skabe en egentlig befolkningsfremgang.

2.3 Øvrige levevilkår

Boliger

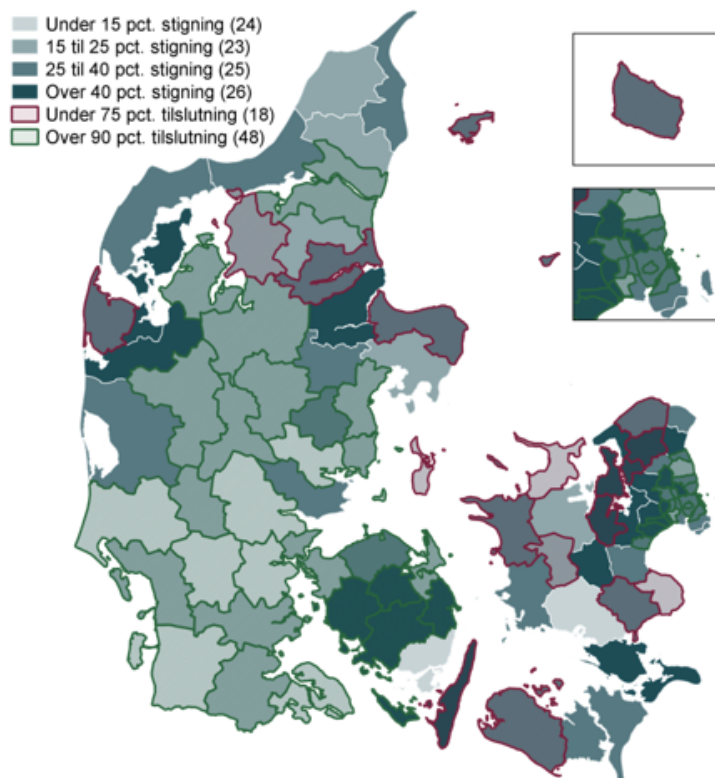
Boligmarkedet er en god indikator på et områdes udvikling. Antallet af bolighandler faldt betydeligt i årene efter finanskrisen, men har nu i en længere årrække været stigende. Siden 2014 er boligsalget steget i samtlige af landets kommuner, og langt størstedelen af kommunerne har siden da oplevet en stigning i antallet af solgte boliger på mere end 15 pct., jf. figur 2.8.

Figur 2.8 Udviklingen i antallet af solgte boliger 2008-2017

Anm.: Kortene viser udviklingen i antallet af solgte boliger, opgjort som væksten i perioderne for det årlige antal solgte parcel-/rækkehuse og ejerlejligheder. Kilde: Realkreditrådet.

Figur 2.9 Udviklingen i bredbåndsdækningen 100/30 Mbit/s (2014 – 2017)

Anm: Kortet angiver andelen af kommunens adresser, der fik adgang bredbåndshastighed på minimum 100/30 Mbit i perioden 2014 til 2017. Skraveringerne angiver kommuner hvor hhv. mere end 90 pct. og mindre end 75 pct. af alle boliger og virksomheder i kommunen har adgang til bredbånd med en hastighed på minimum 100/30 Mbit i 2017. Kilde: Energistyrelsen.

De fleste borgere og virksomheder i Danmark har god dækning, når det gælder højhastighedsbredbånd på 100 Mbits/s download og 30 Mbits/s upload, jf. figur 2.9. Derudover har mange kommuner, der ikke allerede havde god dækning, oplevet en stor stigning i antal tilslutninger de sidste tre år. I 26 kommuner har mere end 40 pct. af kommunens boliger og virksomheder fået dækning i perioden, og Halsnæs og Ærø kommuner har skabt adgang til mere end 70 pct. af boligerne og virksomhederne.

48 kommuner har allerede en dækning på over 90 pct. Specielt i Syd- og Østjylland samt Fyn har en høj and af boliger og virksomheder med adgang til højhastighedsbredbånd. Derimod er der stadig en række kommuner, herunder på Sjælland og enkelte øer, hvor mere end én ud af fire boliger eller virksomheder ikke har adgang til 100/30 Mbit/s bredbåndsforbindelse.

2.4 De danske småøer

De danske småøer⁵ kan ses som særlige områder, der har mere til fælles med hinanden, end de har med landdistrikter-

ne i de kommuner, de er en del af. Derfor beskrives de små øer særskilt i dette afsnit.

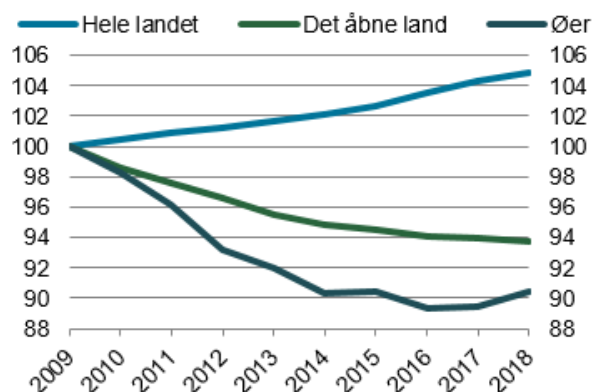
Det samlede befolkningstal på de små danske øer var pr. 1. januar 2018 på 4.255. Øerne har over en længere periode oplevet et fald i befolkningstallet. Siden 2009 er befolkningstallet på de små øer faldet med 9,5 pct., mens befolkningstallet på landsplan er steget med ca. 5 pct., jf. figur 2.10 Til sammenligning faldt antallet af indbyggere i det åbne land med ca. 5 pct. i perioden.

Det skal dog bemærkes at det største fald i perioden skete fra 2009 til 2014. De sidste fem år har det samlede befolkningstal ligget på et mere stabilt niveau.

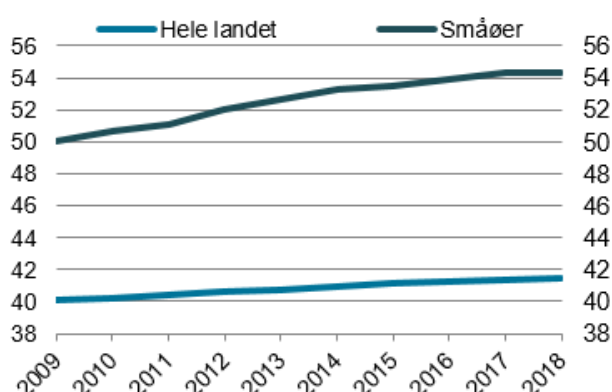
⁵ Der findes 27 danske småøer under Sammenslutningen af Danske Småøer: Aarø, Agersø, Anholt, Askø, Avernakø, Baagø, Barsø, Birkholm, Bjørnø, Drejø, Egholm, Endelave, Fejø, Femø, Fur, Hjarnø, Hjortø, Lyø, Mandø, Nekselø, Omø, Orø, Sejerø, Skarø, Strynø, Tunø, Venø. Dette er udgangspunkt for datamaterialet. Det har været nødvendigt at benytte sognedata for de 27 øer, hvorfor enkelte øer er udeladt af opgørelsen i dette kapitel.

Figur 2.10 Småøernes demografiske udvikling

Befolkningsudvikling

Udvikling i gennemsnitsalder

Anm: Figuren er indekseret med udgangspunkt i 2009=100. Kilde Danmarks Statistik.

Det skal bemærkes, at den samlede udvikling i befolkningstallet på de små øer dækker over store lokale variationer fra ø til ø. Omtrent halvdelen af øerne har oplevet en forøgelse i antallet af personer på øen over de sidste fem år, mens ca. halvdelen har oplevet et fald. Den største ø, Orø, har oplevet en stigning på 67 personer, ca. 8 pct., mens Anholt med et fald på 22 personer har det største fald i perioden med 14 pct.⁶

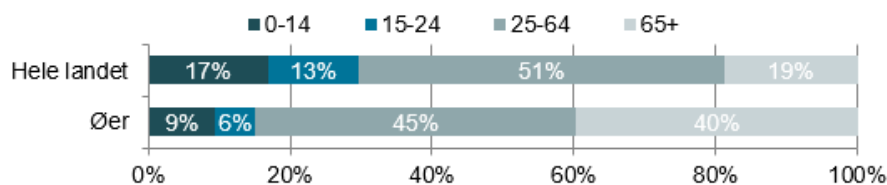
⁶ Der er også her tale om brug af sognedata, hvorfor nogle øer er ikke er med i opgørelsen.

Generelt skal det bemærkes, at udviklingen i befolkningstallet på de små øer mange steder er meget følsom overfor selv små udsving, idet der er tale om meget lave tal.

Mens gennemsnitsalderen på landsplan er steget 1,4 år siden 2009, er gennemsnits alderen på småøerne steget med 4,3 år i samme periode.

Småøerne er yderligere præget af en aldersdemografi, som adskiller sig væsentligt fra det øvrige Danmark, jf. fig. 2.11. Der er relativt få børn og unge, mens andelen af borgere over 65 år er dobbelt så høj på de små øer som i resten af landet, jf. figur 2.5. I udgangspunktet er den del af befolkningen, der kan forventes at bidrage til vækst direkte gennem beskæftigelse, således relativt mindre på øerne end i resten af landet.

Figur 2.11 Aldersfordeling – 2018

Anm: Figuren viser befolkningens alderssammensætning ud fra fire aldersgrupperinger. Kilde: Danmarks Statistik.

Udviklingen i beskæftigelsesfrekvensen på de små øer vidner om, at øerne også er præget af fremgang på beskæftigelsesområdet. Fra 2013 til 2016 er beskæftigelsesfrekvensen på de 27 små øer steget fra 63,4 pct. til 67,6 pct. Dette er tæt på beskæftigelsesfrekvensen i ø-kommunerne på 68,4 pct. i 2016, men stadig et stykke under landsgennemsnittet på 72,8 pct. samme år. Ledigheden faldt fra 5,7 pct. i 2013 til 3,9 pct. i 2016, hvilket er lavere end i både ø-kommunerne med 4,6 pct. og i resten af landet med 4,1 pct.⁷

3. REGERINGSINITIATIVER FOR LANDDISTRIKTERNE

Regeringen arbejder for vækst og udvikling i hele Danmark ved fortsat at skabe gode rammer og initiativer, der under-

⁷ Kilde: Danmarks Statistik. Ledigheden er angivet som antallet af bruttoledige i forhold til arbejdsstyrken.

støtter de positive tendenser, som er vokset frem gennem de seneste år.

I det følgende gives en oversigt over udvalgte gennemførte, påbegyndte og planlagte regeringsinitiativer, der enten er målrettet eller har en væsentlig betydning for landdistrikterne og de små øer.

En række af initiativerne stammer fra udspillet *Vækst og udvikling i hele Danmark* og den politiske aftale herom, mens andre er nye initiativer. Det gælder eksempelvis initiativer fra aftalen om *Erhvervs- og iværksætterinitiativer* fra november 2017.

Initiativerne er ikke alene om at understøtte udviklingen i områderne udenfor de store byer. Mere overordnede indsatser på forskellige områder, der ikke nævnes i denne redegørelse, medvirker også væsentligt til at skabe vækst og udvikling i alle dele af landet.

3.1 *Opfølgning på udspillet om Vækst og udvikling i hele Danmark*
Vækst og udvikling i hele Danmark er med sine over 120 initiativer regeringens strategi for et mere sammenhængende Danmark. Initiativerne skal øge mulighederne for vækst og udvikling i hele landet og bidrage til at gøre det lettere at bo og arbejde i alle dele af Danmark.

Med initiativerne skaber regeringen bedre rammer for, at virksomheder og borgere kan gribe mulighederne lokalt og skabe vækst og udvikling.

Til at gennemføre initiativerne i den samlede strategi blev der afsat over 9 mia. kr. i perioden 2015-19. Den samlede række af initiativer ventes at kunne løfte strukturelt BNP varigt med op mod 2,5 mia. kr. og skabe grundlag for, at virksomhederne kan øge væksten og jobskabelsen i hele Danmark.

Vækst og udvikling i hele Danmark er siden da mundet ud i en række store politiske aftaler og mere end 110 af udspillet over 120 initiativer er blevet gennemført.

3.1.1 *Modernisering af planloven*

Planloven er med til at sætte rammen for udviklingsmulighederne i hele landet. Planlægningen af arealanvendelsen er vigtig for at afveje forskellige samfundsmæssige hensyn og for at give forudsigelighed for borgere og virksomheder, der vil investere i Danmarks udvikling.

Den 15. juni 2017 trådte den moderniserede planlov i kraft. Regeringens ambition er, at planloven i højere grad bør være et redskab til at understøtte potentialer og forbedre mulighederne for udvikling i hele Danmark. Moderniseringen giver blandt andet nye udviklingsmuligheder i kystområderne, nye muligheder i landdistrikterne til fremme af bosætning og erhverv, bedre rammer for produktionsvirksomheder, bedre udviklingsmuligheder for detailhandel og bedre muligheder for brug af danske sommerhuse.

Det skønnes, at moderniseringen af planloven giver et varigt løft af væksten i samfundet med $\frac{3}{4}$ mia. kr.

Lempelse af regler for overflødiggjorte bygninger m.m.

Med moderniseringen af planloven er reglerne for anvendelse af overflødiggjorte bygninger blevet lempet.

Planloven giver nu mulighed for, at ikke blot overflødiggjorte landbrugsbygninger, men også andre overflødiggjorte bygninger i landzone, kan tages i brug til en udvidet række af erhvervs-, bolig- og fritidsformål uden landzonetilladelse. Derudover er reglerne for udvidelse af boliger og mindre virksomheder beliggende på landet blevet lempet.

Omdannelseslandsbyer

For særligt at løfte landsbyerne indføres et nyt greb i kommuneplanlægningen i form af om dannelseslandsbyer. Inden for omdannelseszonen omkring en omdannelseslandsby, vil der være en mere lempet tilgang til meddelelse af landzonetilladelser.

Fleksible muligheder for anvendelse af sommerhuse

For at øge kapaciteten i turismeerhvervet, fastholde liv, skabe jobs og understøtte lokalsamfundene i områderne udenfor de større byer, er der med den moderniserede plan lov skabt mere fleksible muligheder for anvendelse af sommerhuse.

For det første er sommerperioden, der er den periode, hvor sommerhuse frit kan anvendes og udlejes, blevet udvidet fra 26 til 34 uger.

For det andet er reglerne for ophold i sommerhuse i vinterperioden blev ændret. Tidligere måtte sommerhuse kun anvendes til kortvarige ferieophold i vinterperioden, hvilket i prak-

sis betød, at sommerhuse i vinterperioden kunne anvendes i op til 3-4 uger, hvorefter det skulle »stå tomt« i ca. en uge. Denne regel blev af turismeerhvervet opfattet som en unødigt byrde, hvorfor kravet om pause mellem kortvarige ferieophold i vintersæsonen nu er blevet afskaffet. Den enkelte brugers kortvarige ferieophold må ikke ligge i umiddelbar forlængelse af hinanden, og den samlede vinteranvendelse må fortsat ikke overstige halvdelen af vinterperioden.

For det tredje er der med den såkaldte »pensionistregel« åbnet mulighed for, at pensionister efter kun ét års ejerskab kan helårsbebo deres sommerhus. Med dette tiltag håber regeringen på, at flere ældre vælger at flytte til de smukke kystområder, og dermed bidrage til at skabe liv og omsætning langs landets kyster. Tidligere havde pensionister mulighed for at helårsbebo deres sommerhus efter 8 års forudgående ejerskab.

3.1.2 *Fødevarer- og landbrugspakken*

Regeringen indgik endvidere i december 2015 som led i *Vækst og udvikling i hele Danmark*, aftalen om *Fødevarer- og landbrugspakken*. Aftalen afvikler en række barrierer for udvidelse af råvaregrundlaget og øget produktion.

Pakken indeholder 30 initiativer inden for fem hovedområder: Bæredygtigt grundlag, øget råvaregrundlag, styrket konkurrenceevne, udvikling af fremtidens fødevarerproduktion, og fremsynet eksportindsats. I april 2018 var godt halvdelen af initiativerne gennemført.

Regeringen har blandt andet vedtaget en ny husdyrregulering, som blev implementeret i august 2017. Den nye regulering betyder, at miljøgodkendelser af husdyrbrug ikke længere omfatter udbringningsarealerne, der nu fuldt ud er reguleret af generelle regler. Den tidligere kobling mellem staldanlæg og arealer i husdyrreguleringen medførte ufleksible regler og bindinger på produktionen, og det er en lettelse for landmænd og kommuner, at miljøgodkendelser af husdyrbrug ikke længere omfatter udbringningsarealerne. Der er afsat midler til løbende at videreudvikle og vedligeholde de nødvendige IT-systemer frem til og med 2019.

Herudover har regeringen den 16. januar 2018 indgået aftale om målrettet regulering af nærringstofindsatsen, som pt. er under implementering. Fra 2019 vil den målrettede regulering blive indfaset, således at reguleringen i 2021 forventes at reducere kvælstofudledningen med 3.500 tons. Med målrettet regulering vil miljøforpligtelserne til landmænd tage hensyn til, hvad grundvand og kystvande kan tåle af udledning af kvælstof fra markerne. Dette gavner vandmiljøet og gør det billigere for landmændene at nå forpligtelserne. Landmændene får med modellen mulighed for at vælge mellem forskellige kvælstofreducerende virkemidler. Den målrettede regulering er en del af et paradigmeskifte i kvælstofreguleringen.

3.1.3 *Bredbåndspuljen*

Bredbåndspuljen er en del af aftalen om *Vækst og udvikling i hele Danmark* fra februar 2016. Med aftalen blev der afsat 200 mio. kr. til en forsøgsordning med en statslig bredbåndspulje i 2016-2019.

Puljens formål er at bidrage til bedre bredbåndsdækning i områder især uden for byerne, der ikke har adgang til basale bredbåndsforbindelser, og hvor teleselskaberne ikke har planer om at udrulle ny infrastruktur inden for de kommende år.

I 2016-2017 har der samlet været 182 mio. kr. i puljen. Alene i 2017 kunne Energistyrelsen fordele lige over 100 mio. kr., efter at regeringen og DF indgik en aftale om at øge årets

bredbåndspulje fra 40 mio. kr. til 102 mio. kr. Puljen har i alt i 2016-2017 givet støtte til hurtigt bredbånd på ca. 7.600 adresser, hvoraf 80 pct. af adresserne ligger i landzone.

Siden har regeringen videreført og lagt op til at styrke bredbåndspuljen som en del af et nyt telepolitisk udspil. Udspillet er nærmere beskrevet i afsnit 3.2.2.

3.1.4 Landdistriktsvækstpilotordningen

For at understøtte vækst i små og mellemstore virksomheder uden for de store byer, har regeringen afsat 40 mio. kr. til Landdistriktsvækstpilotordningen over fire år. Analyser tyder på, at arbejdssteder, der ansætter den første akademiker, har en mere gunstig beskæftigelsesudvikling end sammenlignelige arbejdssteder, der ikke ansætter en akademiker⁸, og virksomheder i landdistrikter er i gennemsnit mindre innovationsaktive end virksomheder i de større danske byer. Ordningen giver derfor tilskud til små og mellemstore virksomheder, der er beliggende i et landdistrikt og ønsker at ansætte en medarbejder med en videregående uddannelse i op til to år til et innovationsprojekt. Der er afsat 10 mio. kr. årligt fra 2016 til 2019 til ordningen.

Der har været stor efterspørgsel på midlerne i både 2016 og 2017, hvor Innovationsfonden modtog henholdsvis 60 og 63 ansøgninger. I 2017 fik 34 virksomheder tilbud om tilskud fra ordningen, og fem virksomheder blev placeret på venteliste. I alt endte 31 virksomheder med at ansætte en akademiker og få tilskud i 2017.

3.1.5 Den nationale strategi for dansk turisme 2016

Regeringen ønsker at styrke dansk turisme, så Danmark kan tiltrække flere turister, der bruger flere penge og er mere tilfredse med at gæste Danmark. *Den nationale strategi for dansk turisme* blev offentliggjort i september 2016 hvor det blev opstillet som pejlemærker, at Danmark i 2025 skal have en tredjedel flere turister, at turismeomsætningen skal være på 140 mia. kr. og at turisterne skal være mere tilfredse med at gæste Danmark.

Strategien indeholder 66 initiativer, hvoraf mere end halvdelen nu er gennemført. De øvrige initiativer følges løbende af Det Nationale Turismedeforum.

3.1.6 Billigere færgetakster

I finanslovsaftalen for 2017 blev den daværende V-regering enig med Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti om at afsætte yderligere midler til nedsættelse af færgetakster for biler, passagerer mv. til og fra øerne. Formålet med ordningen er at understøtte væksten i turismen og styrke bosætningen på øerne. Færgebetjeningen af de små øer og ø-kommunerne udgør en central del af indsatsen for at skabe vækst og udvikling i lokalsamfundene, og dermed at tilvejebringe grundlaget for at bevare og udvikle vel fungerende helårssamfund.

Med aftalen bliver skuldærsæsonen før og efter den turistmæssige højsæson gradvist udvidet til hele året bortset fra højsæsonen. Fra 2019 og frem er der samlet set afsat 140 mio. kr. til nedsættelse af færgetakster for passagerbefordring.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har iværksat en evaluering af tilskudsordningen, som forventes offentliggjort i sommeren 2018.

3.2 Aftale om Erhvervs- og iværksætterinitiativer

Regeringen indgik i november 2017 en politisk aftale om en erhvervs- og iværksætterpakke sammen med Dansk Folkeparti og Radikale Venstre. Med aftalen er der afsat 0,7 mia. kr. i 2018 stigende til ca. 2,2 mia. kr. i 2025 til flere end 35 initiativer.

Med udspillet ønsker regeringen og aftaleparterne at styrke dansk erhvervsliv og skabe en stærk iværksætterkultur ved gennemførelsen af en række initiativer heriblandt turisme- og landdistrikter. Udspillet ligger i naturlig forlængelse af *Vækst og udvikling i hele Danmark*.

3.2.1 Turisme- og landdistriktsinitiativer

I 2015 skabte turismen i alt knap 118.000 arbejdspladser i Danmark og en omsætning på 97,5 mia. kr.

I *aftalen om erhvervs og iværksætterinitiativer* indgår en række turisme- og landdistrikts-elementer, der retter sig dels mod kyst- og naturturisme og dels mod nogle af de overnatningsformer, der er markante i de kommuner, hvor turismen udgør en særlig stor andel af den samlede beskæftigelse og økonomi.

Der afsættes årligt i gennemsnit ca. 200 mio. kr. fra 2018 og frem til turisme- og landdistriktsinitiativer, herunder styrkelse af deleøkonomien. Det drejer sig blandt andet om følgende:

Styrkelse af VisitDenmark – kyst- og naturturisme

Den internationale markedsføring af Danmark som ferieland er central for at skabe kendskab til Danmark og dermed fortsat tiltrække et øget antal udenlandske turister til Danmark.

VisitDenmark vil i samarbejde med turismeerhvervet gennemføre markedsføringsindsatser af særligt kyst- og naturturismen på nærmarkederne i blandt andet Tyskland, Sverige, Norge og Nederlandene. Indsatsen vil blandt andet have fokus på skuldærsæsonen med henblik på at udvide sæsonen i dansk turisme.

Med aftalen afsatte parterne 15 mio. kr. i 2018 og årene derefter til VisitDenmark til en styrkelse af den internationale markedsføring af Danmark som turistdestination, særligt på nærmarkederne.

Lempelse for fødevarevirksomheder

Regeringen og aftaleparterne ønsker at fremme små fødevarereproducenters muligheder for salg gennem eksterne parter, for eksempel supermarkeder, restauranter mv.

Fødevarerkontrollens gebyrer er en økonomisk belastning for fødevarervirksomhederne. Der afsættes en ramme på 36 mio. kr. årligt til at gebyrafløfte ordinær kontrol i engrosvirksomheder efter frekvens (med visse undtagelser).

Lempelse af elafgift afgift på ledningsført vand for campingpladser og private lystbåde i havn

Regeringen og aftaleparterne ønsker at lette afgiftstrykket for campingpladser og lystbådehavne, der vil kunne tilbyde lavere priser og derved tiltrække flere turister.

Med aftalen lempes afgiften på el forbrugt i private campingvogne på campingpladser og i lystbåde i havne. Tilsvarende lempes den statslige afgift på ledningsført vand, der forbruges i private campingvogne på campingpladser og i lystbåde i havne.

3.2.2 Nyt telepolitisk udspil

God, stabil og hurtig mobil- og internetdækning er helt afgørende for at få en hverdag til at hænge sammen eller etablere

⁸ Undersøgelse af Arbejdernes Erhvervsråd for DJØF – 2012-
<https://www.djoef.dk/~media/documents/djoef/d/defacto/2012/2/ans-ae-ttelse-af-f-oe-rste-akademiker-i-private-virksomheder.pdf?la=da>

nye virksomheder og nye forretningsmodeller, uanset om man er familie eller virksomhed i Danmark. Der er imidlertid områder, især uden for byerne, der kun har adgang til basale bredbåndsforbindelser med lav hastighed, og hvor teleselskaberne ikke har planer om at udrulle ny infrastruktur inden for de kommende år. Det kan være en hindring for lokal vækst gennem digitale løsninger.

Det er regeringens mål, at alle husstande og virksomheder skal have adgang til en bredbåndsforbindelse med mindst 100 Mbit/s download og 30 Mbit/s upload senest i 2020. Udrulningen af digital infrastruktur er i Danmark som udgangspunkt markedsdrevet, og det er regeringens hensigt, at det princip fortsat skal være det altovervejende princip. Derfor har regeringen lanceret det telepolitiske *udspil Bredbånd og mobil i digital topklasse – Fremtidens telepolitik for hele Danmark*, der blandt andet skal sikre bedre mobildækning på op mod 25.000 adresser, at bredbåndspuljen, der blev lanceret som den del af Vækst og udvikling i hele Danmark, forlænges og forøges, bedre udnyttelse af fremtidens teknologier og bedre rammevilkår for telebranchen.

Flere midler til bredbåndspuljen

Med udspillet afsættes 100 mio. kr. til bredbåndspuljen i 2018. Desuden vil regeringen i forbindelse med finansloven for 2019 forlænge og forøge bredbåndspuljen fra 2019 og frem. Samtidig ønsker regeringen, at målrette puljen yderligere mod de tyndtbefolkede områder, så fx byzoneadresser i bykommuner ikke længere kan søge puljen.

Ambitiøse dækningskrav i 700, 900 og 2300 MHz-auktionen

Regeringen har foreslået et ambitiøst dækningskrav i den kommende frekvensauktion, der afholdes i efteråret 2018. Dækningskravet indbefatter, at mobilsekskaberne skal sikre mobildækning i 212 områder og på om mod 25.000 adresser.

3.3 Øvrige landdistriktpolitiske initiativer

Herunder følger et udvalg af regeringens landdistriktpolitiske initiativer, der falder udenfor de ovenfor nævnte politiske udspil.

Regionale konsekvensvurderinger, herunder for landdistrikter

For at understøtte regeringens fokus på vækst og udvikling i hele Danmark besluttede regeringen i starten af 2017 at tydeliggøre, hvilke væsentlige konsekvenser lovforslag har for landdistrikterne i det fremtidige lovarbejde.

Initiativet indebærer, at det skal fremhæves direkte i lovbetænkningerne, hvis et lovforslag påvirker landdistrikternes økonomi, omstillingsevne eller andre forhold væsentligt. Revisionen af vejledningerne medfører et øget fokus på konsekvenserne for landdistrikterne ved udarbejdelsen af lovforslag.

Regeringen har derfor revideret *Vejledning om konsekvensanalyser*, ligesom Justitsministeriet har indarbejdet et afsnit om regionale og landdistriktpolitiske konsekvenser i forbindelse med revisionen af *Vejledning om lovkvalitet*.

I 2017 vurderede Erhvervsstyrelsen knap 20 ud af ca. 250 lovforslag til at medføre væsentlige konsekvenser for landdistrikterne.

Strategi for et stærkere civilsamfund

Civilsamfundet og den frivillige indsats har stor betydning for det danske samfund. Ikke mindst i landdistrikterne, hvor et stærkt foreningsliv og lokale kræfter traditionelt har spillet en stor rolle i den lokale udvikling. Det frivillige foreningsliv

på landet er dog mange steder udfordret af fraflytning og faldende befolkningstal.

Som led i *Strategi for et stærkere civilsamfund* har regeringen og øvrige partier bag satspuljeaftalen for 2018-2021 derfor besluttet at afsætte i alt 4 mio. kr. i 2021 til en ny særskilt projekttype under Landdistriktpuljen, hvis overordnede formål er at støtte projekter, der kan fremme beskæftigelse, erhvervsudvikling, service, levevilkår, bosætning samt lokale kultur- og fritidsaktiviteter i landdistrikterne og de små øsamfund.

Den nye projekttype skal give lokale frivillige aktører mulighed for at gennemføre projekter, der udfordrer traditionelle rammer for fællesskaber og dermed mobiliserer nye typer af frivillige og skaber nye former for deltagelse samt fællesskaber lokalt. Det kan yderligere være projekter, der samler et lokalsamfunds forskellige aktører til at skabe robuste og effektfulde løsninger på lokale udfordringer.

Bedre vilkår for frivillige brandfolk, kyst- og digeberedskaber

Regeringen har i december 2017 indgået en bred, politisk aftale om at lempe dagpengereglerne for deltidsansatte brandfolk og de mange frivillige, der deltager i beredskaber i særligt landdistrikterne, så deres frivillige indsats ikke bliver modregnet i dagpengene eller efterlønnen. Aftalen understøtter den helt nødvendige rekruttering af deltidsbrandmænd og mandskab til de kyst- og digeberedskaber, der gør et stort og vigtigt stykke arbejde i lokalsamfundet.

Hybridfærge til de danske småøer

Regeringens *Vækstplan for Det Blå Danmark* indeholder 36 initiativer, der skal styrke dansk skibsfarts position som en af verdens førende søfartsnationer.

Det er en del af planen, at regeringen vil understøtte arbejdet for at fremme udvikling af et standardkoncept for færger til ø-sejlads, som er billig, fleksibel og i stand til at sejle til alle øerne. Arbejdet foregår i regi af Færgesekretariatet, der er et samarbejde mellem de 18 kommuner med færgeruter til småøer.

Grundtilskud til decentrale uddannelsesudbud

I november 2017 indgik regeringen en bred aftale med alle Folketingets partier om et nyt bevillingssystem for de videregående uddannelser. Formålet med initiativet er at understøtte uddannelsesudbud uden for de store byer, som ofte er mindre, og derfor kan være relativt dyrere i drift.

Det er aftalt at indføre et grundtilskud til decentrale uddannelsesudbud. Det decentrale tilskud udgør 2 mio. kr. til uddannelsesudbud udover hovedcampus uden for Storkøbenhavn, Aarhus, Odense og Aalborg. Tilskuddet kan højst udgøre 12 mio. kr. pr. institution.

Styrket ruteudviklingsindsats i Vestdanmark

Regeringen vil undersøge mulighederne for at øge støtten og styrke indsatsen for udvikling af nye flyruter til og fra Vestdanmark. Dette skal blandt andet gøres ved at få startet et formaliseret ruteudviklingsarbejde mellem de vstdanske lufthavne.

Formålet med initiativet er at bistå med udviklingen af ruteudviklingssamarbejdet, så de vstdanske lufthavne kan tiltrække nye ruter. Dette har stor betydning for Danmarks tilgængelighed og styrker erhvervslivet i Vestdanmark.

Lægedækning i hele Danmark

Det danske sundhedsvæsen skal sørge for, at alle patienter har let og lige adgang til behandling af høj kvalitet. Det gæl-

der, uanset hvad man fejler, og uanset hvor man bor. Derfor er det også væsentligt, at der er en god lægedækning i hele landet.

På denne baggrund nedsatte regeringen i januar 2016 et Lægedækningsudvalg, der i januar 2017 offentliggjorde rapporten *Lægedækning i hele Danmark* med 18 forslag til, hvordan der kan skabes en bedre lægedækning i hele Danmark.

Som opfølgning på rapporten indgik regeringen og alle Folketingets partier den 9. februar 2017 en politisk aftale om bedre lægedækning.

Der er således igangsat en række initiativer, der omfatter blandt andet øget optag på medicinstudiet i Aalborg, øget decentral placering af videreuddannelsesforløb for læger og differentieret basishonorar på baggrund af patienttyngde og geografisk beliggenhed. En række initiativer er færdigimplementeret.

Sundheds- og Ældreministeriet udgav i januar 2018 *Status for lægedækningsudvalgets forslag og politisk aftale om bedre lægedækning*.

Landdistriktspuljen

Landdistriktspuljen har til formål at skabe udvikling og ny aktivitet i landdistrikterne og på de små øer gennem støtte til projekter og til udvalgte aktører på området. Der er i 2018 afsat 23,6 mio. kr. til puljen, hvoraf de 18,45 mio. kr. udbydes i to åbne ansøgningsrunder til de tre projektyper forsøgsprojekter, forsknings- og informationsprojekter og projekter på de små øer.

Landdistriktspuljen yder desuden aftalebaseret støtte, både til Sammenslutningen af Danske Småøer, der er interesseorganisation for de 27 danske småøer, og til interesseorganisationen Landdistrikternes Fællesråd, der varetager fælles opgaver og interesser for landdistrikter. I 2018 blev støtten til begge organisationer hævet til 1,5 mio. kr. Desuden ydes aftalebaseret støtte på 2 mio. kr. til Food Organisation of Denmark, som er et offentligt-privat partnerskab, som er stiftet som almennyttig forening med henblik på at fremme dansk og nordisk gastronomi og kvalitetsfødevarer.

Erhvervsministeren har tidligere nedsat det rådgivende udvalg for landdistriktspuljen. Udvalget bedømmer og prioriterer ansøgninger om tilskud til Landdistriktspuljen på baggrund af de gældende tildelingskriterier, og indstiller ansøgninger til Erhvervsstyrelsen, der endeligt beslutter midlernes tildeling.

Særlig pulje til virksomhedsopsøgende arbejde

I forbindelse med udmøntningen af satspuljen for 2017 blev projektet *Flere skal med* igangsat. 7,2 mio. kr. af projektets midler blev fordelt til seks kommuner med lav vækst, som ud fra objektive kriterier blev vurderet til at have et særligt behov for støtte til det virksomhedsopsøgende arbejde. Formålet med *Flere skal med* er at understøtte, at flest mulige borgere i projektets målgruppe opnår hel eller delvis fodfæste på arbejdsmarkedet i form af ordinære timer. I kommuner med lav vækst kan det være særligt udfordrende at finde virksomhedspladser til borgerne, hvorfor der er sket en ekstra tildeling af midler til disse kommuner.

Initiativpakke til at afhjælpe rekrutteringsudfordringer

Beskæftigelsesministeren lancerede i november 2017 sammen med forligspartierne bag beskæftigelsesreformen en initiativpakke på 92 mio. kr. til at modvirke mangel på arbejdskraft i

hele landet. Initiativerne har fokus på opkvalificering af ledige med ingen eller meget lidt uddannelse. Pengene er nu fordelt på 36 projekter over hele landet.

Forebyggelse af arbejdsulykker i landbruget

Beskæftigelsesministeren og formanden for Landbrug & Fødevarer gik i foråret 2017 sammen om en fælles styrket indsats for at nedbringe antallet af ulykker i landbruget på baggrund af det høje antal arbejdsulykker i landbruget i 2016. Indsatsen indbefatter blandt andet et styrket tilsyn og mere systematisk videndeling.

Det rådgivende udvalg på landdistriktsområdet (DRUPL)

I midten af 2017 genoptog erhvervsministeren møderækken med regeringens rådgivende udvalg på landdistriktsområdet. Udvalget, der blev nedsat i 2005, skal rådgive skiftende regeringer om landdistrikterne og tæller blandt andet Landdistrikternes Fællesråd og Landbrug & Fødevarer som medlemmer.

4. UDFLYTNING AF STATSLIGE ARBEJDSPLADSER

Regeringen ønsker et Danmark i bedre balance. I efteråret 2015 tog den daværende Venstre-regering derfor initiativ til at flytte ca. 3.900 statslige arbejdspladser, hvilket var den største samlede flytning af statslige arbejdspladser nogensinde herhjemme.

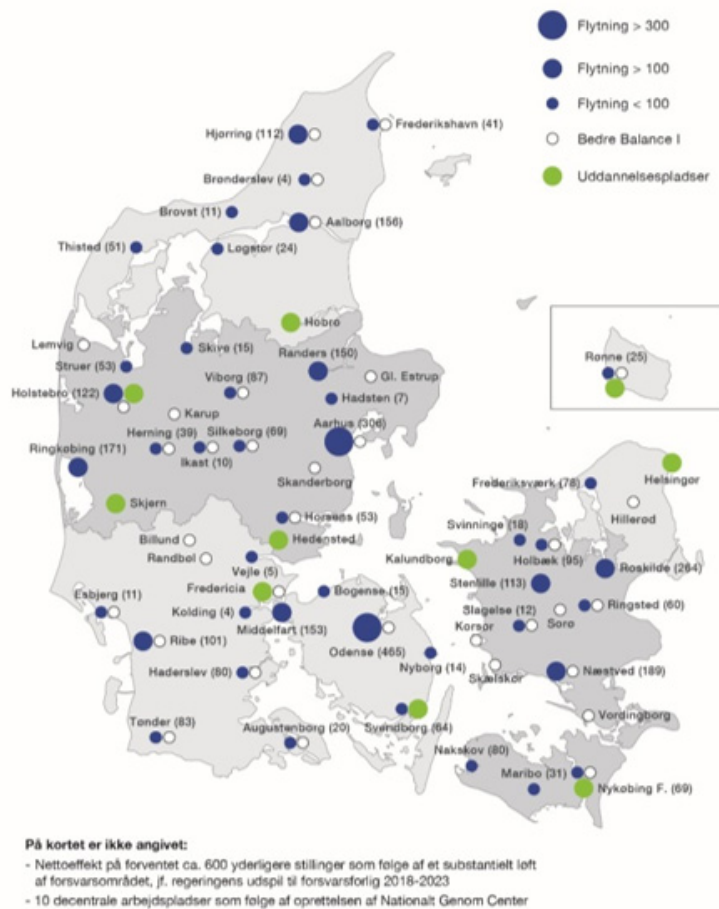
Tidligere i år tog regeringen endnu et stort skridt mod et mere balanceret Danmark da vi præsenterede udspillet, *Bedre Balance II*. Her tog regeringen initiativ til at etablere yderligere mere end 4.000 statslige arbejdspladser i hele landet. Med planen etableres samtidig 10 nye uddannelsesstationer i byer uden for hovedstadsområdet. Der etableres arbejdspladser og uddannelsespladser i 49 byer, hvormed der sikres en langt bredere geografisk tilstedeværelse sammenlignet med i dag, jf. figur 4.1.

Godt to år efter, at den første plan blev præsenteret går det hastigt fremad med, at institutionerne kommer på plads i deres nye omgivelser. Den seneste status fra september 2017 viser, at mere end 2.500 statslige arbejdspladser allerede er flyttet ind i byer rundt om i Danmark, hvor dygtige medarbejdere løser opgaver til gavn for borgere og virksomheder. Resten er godt på vej. I nogle tilfælde er flytningen blevet gennemført hurtigere end forudsat i den oprindelige tidsplan. I andre tilfælde er flytningen blevet forsinket.

Opgavevaretagelsen har i visse tilfælde mistet momentum i forbindelse med den omstilling, som de berørte institutioner og medarbejdere har skullet igennem. Regeringen er bevidst om, at det i nogle institutioner i en periode har ført til mindre effektiv opgaveløsning og øget sygefravær. Det kan ikke undgås, når der foretages så omfattende flytninger. Gennemgående går det dog bedre for de institutioner, der allerede har afsluttet flytningerne. Det er derfor regeringens mål, at de arbejdspladser i runde 2, såvel som de resterende arbejdspladser i runde 1, etableres så hurtigt, som det er praktisk muligt under skyldige økonomiske hensyn.

Ministerierne er nu gået i gang med at implementere flytningerne på deres respektive områder. Regeringen vil fremadrettet følge implementeringen tæt, på samme måde som med flytningerne i runde 1.

Figur 4.1 Placeringen af de nye statslige arbejdspladser og uddannelsespladser

Regeringen vil også fremadrettet tage hensyn til en balance-ret geografisk placering af statslige arbejdspladser og en effektiv organisering af staten. Ved udvidelse af eksisterende eller ved oprettelse af nye statslige institutioner vil disse derfor som udgangspunkt blive placeret uden for hovedstaden, medmindre særlige grunde taler imod.

5. UDVALGET FOR LEVEDYGTIGE LANDSBYER

Landsbyerne er vigtige for den danske identitet. Ca. hver femte dansker bor i byer med under 1.000 indbyggere eller i det åbne land. Landsbyerne er i sin tid opstået som små samfund knyttet til landbruget. Landsbyerne og deres levevilkår har ændret sig igennem tiderne i takt med samfundsudviklingen. De har ændret sig fra at kunne klare sig selv med landbruget og mindre erhvervsvirksomheder som økonomisk motor til der, hvor vi er i dag, hvor landsbyerne har mistet mange funktioner og opgaver, som for eksempel skole og købmand.

Mens befolkningstallet siden år 2000 er steget på landsplan, bor der i dag færre i landsbyerne og landdistrikterne. Det er særligt det åbne land, der er blevet tyndere befolket.

På den baggrund nedsatte erhvervsministeren i juli 2017 Udvalget for levedygtige landsbyer som opfølgning på den politiske aftale mellem regeringen, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti om *Danmark i bedre balance*. Udvalget blev

bedt om at sætte et fornyet fokus på landsbyernes fremtid med fokus på nye muligheder for at drive virksomhed, arbejde og bo i landsbyerne. Dette indebærer også perspektiver og nye muligheder for landsbyerne med ændringen af planloven. Udvalget skulle ligeledes givet et – eller flere – bud på, hvordan landsbyerne og balancen mellem land og by kunne se ud i 2030.

Udvalget har afholdt otte møder forskellige steder i landet og deltaget i to offentlige arrangementer i Egtved og Hvalsø. For at få input fra en bredere del af befolkningen, indbød udvalget ligeledes fra den 1. november 2017 til debat på udvalgets egen side på Facebook.

Udvalget har offentliggjort sin rapport og anbefalinger den 9. april 2018.

Udvalget konkluderer, at meget tyder på, at de ændringer, der er sket i forholdet mellem land og by, i høj grad er strukturelle og sandsynligvis vil fortsætte. Når det er sagt, finder udvalget det vigtigt, at det også fremover er attraktivt at bo og bosætte sig i en landsby ligesom det er afgørende, at der tages initiativer, der understøtter den igangværende omstilling.

Et faldende indbyggertal, som det ses mange steder, behøver ikke at være et problem i sig selv. Men en massiv affolkning eller en hastigt forandret befolkningsudvikling kræver dog en særlig opmærksomhed og vil øge behovet for tilpasning og omstilling til en ny økonomisk, fysisk, social og demografisk virkelighed.

Udvalget konkluderer, at det mangfoldige billede af landsbyerne også vil gøre sig gældende fremover. Selvom nogle kendetegn går igen, er der behov for en udvikling af den enkelte landsby med udgangspunkt i den enkelte landsbys potentialer og udfordringer. Med en differentieret tilgang til udviklingen af landsbyer bliver kommunerne en central aktør, der – i samarbejde med borgerne og det lokale erhvervsliv – skal arbejde realistisk med den enkelte landsbys fremtid med udgangspunkt i landsbyens nuværende forhold.

Udvalget vurderer, at der er enkelte områder, som er så udfordrede – eller er på vej til at blive det – at der er brug for værktøjer til at »tænke området forfra« eller rekonstruere området i forhold til bosætning og erhvervsudvikling. Sådanne rekonstruktioner vil kræve et særligt samspil mellem staten og den pågældende kommune. Hvis man lader stå til, så vil der være et tab af menneskelige, kulturelle og materielle værdier.

Udvalget mener, at staten ligeledes er en væsentlig aktør, når det kommer til at sikre flere af forudsætningerne for levedygtige landsbyer.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget har formuleret 17 anbefalinger til arbejdet med at understøtte og styrke de levedygtige landsbyer. Udvalget peger blandt andet på, at kvaliteten ved landsbyerne skal højes ved at have fokus på de lokale potentialer. Det gælder eksempelvis natur, landskab, ro, tillid, lokale fællesskaber, sam-

lingspunkter, som den lokale dagligvarebutik eller idrætshal, samt andre af de særlige kvaliteter, der typisk forbindes med landsbyliv, og efterspørges af såvel bosiddende som potentielle tilflyttere, jf. boks 1 herunder.

På baggrund af de udfordringer, som mange kommuner oplever i landsbyerne, er det udvalgets opfattelse, at det er afgørende, at kommunerne foretager en strategisk afvejning og planlægning for landsbyerne og deres udvikling. Der skal derudover lægges vægt på følgende:

1. Et attraktivt nærmiljø med tidssvarende boliger, en tilpasset bygningsmasse samt adgang til landskab og natur
2. Nærhed til offentlig og privat service
3. Tilgængelighed til beskæftigelse og gode muligheder for etablering af virksomhed
4. Social og kulturel sammenhængskraft

Udvalget finder desuden, at en række indsatser nødvendige for at skabe en bedre strukturel balance mellem land og by og fremme arbejdet med levedygtige landsbyer. Udvalget mener, det er nødvendigt med en tidssvarende boligmasse, hvis landsbyerne skal være attraktive. Det er således udvalgets opfattelse, at der skal prioriteres flere penge til nedrivning af utidssvarende boliger i landdistrikterne for at til sikre, at boligmassen er tilpasset efterspørgslen. Denne anbefaling og enkelte af udvalgets anbefalinger indebærer væsentlige omkostninger for staten og går dermed ud over rammerne for udvalgets kommissorium.

Boks 1 17 anbefalinger fra Udvalget for levedygtige landsbyer

1. Strategisk planlægning af kommunens landsbyer og landområder
2. Vurdering af de enkelte landsbyer og landområder med henblik på at sikre en differentieret og målrettet udvikling
3. Særlig indsats i udpegede rekonstruktionsområder
4. Styrket indsats til nedrivning og istandsættelse af boligmassen
5. Boligjobordningen udvides til at omfatte nedrivning i landzone
6. Nye finansieringsformer til at tilpasse bygningsmassen
7. Mulighed for at omplacere boliger i det åbne land
8. Et tilpasset og mere varieret boligudbud
9. Øget tilgængelighed til landskab og natur
10. En mere langsigtet planlægning af de nære offentlige servicetilbud
11. Nye kollektive trafikløsninger
12. Samlokalisering af faciliteter og aktiviteter
13. Bedre digital infrastruktur
14. Erhvervsudvikling med fokus på stedbundne potentialer
15. Bedre tilgængelighed til arbejdsmarkedet
16. Tættere dialog og samarbejde mellem kommune og lokalsamfund
17. Mere fokus på faciliteter og aktiviteter, der samler landbysamfundene

Regeringen vil sammen med forligsparterne bag *Danmark i bedre balance* drøfte opfølgningen på anbefalingerne fra udvalget.

6. EU-PROGRAMMER

Nedenfor beskrives regional- og socialfondsprogrammerne samt Landdistriktsprogrammet under EU's fælles landbrugs- og fiskeriudviklingsprogrammet (CAP) og Hav- og fiskeriudviklingsprogrammet.

Regional- og Socialfondsprogrammerne

I perioden 2014-2020 investerer EU's Regionalfond og Socialfond samlet ca. 3 mia. kr. i at styrke den økonomiske vækst og jobskabelse i hele Danmark, særligt gennem indsatser for små og mellemstore virksomheder og ved forbedring af ar-

bejdsstyrkens kompetencer. EU-midlerne er ligeligt fordelt på de to fonde og skal medfinansieres med mindst 50 pct. (offentlige og private) danske midler.

I Danmark udmøntes hovedparten af regional- og socialfondsmidlerne af de seks regionale vækstfora, der skal skabe vækst og job i alle egne af Danmark. Hvert vækstforum adresserer udfordringer og vækstmuligheder i sin egen region. Som led i at skabe vækst og udvikling i hele regionen har de regionale vækstfora samtidig et særligt ansvar for udvikling af yderområderne. Yderområderne i regional- og socialfondsprogrammet dækker 23 kommuner samt de 27 småøer.⁹

I regional- og socialfondsprogrammerne er der taget højde for yderområdenes strukturelle udfordringer med at skabe

⁹ Region Hovedstaden har som den eneste region ingen yderområder.

vækst og udvikling. For eksempel kan der ydes særlig statsstøtte til visse anlægsinvesteringer under regionalfondsprogrammet på Læsø, Ærø, Langeland, Samsø, Bornholm og Lolland Kommune samt de 27 danske småøer.

Der blev i andet halvår 2017 foretaget en ekstern evaluering af de regionale vækstforas yderområdeindsats siden 2014.¹⁰ Evalueringen viste, at ingen af de regionale vækstfora en særskilt strategi for yderområderne, bortset fra Vækstforum Syd-Danmark. Yderområdeindsatsen gennemføres i stedet inden for de regionale vækstforas strategier for udvikling af hele regionen. Den eksterne evaluator har vurderet, at denne strategiske tilgang er hensigtsmæssig.

Den eksterne evaluator har også gennemgået og analyseret knap 100 konkrete projekter, som forventes at påvirke yderområderne.¹¹ Kun ganske få af disse projekter var afsluttet, da evalueringen blev gennemført, hvorfor det var for tidligt at belyse effekterne. Evalueringen viste dog, at såvel virksomheder som personer fra yderområderne er 'overrepræsenterede' i regionalfonds- og socialfondsindsatsen, hvilket indikerer, at de regionale vækstforas indsats formår at inddrage både personer og virksomheder lokaliseret i yderområderne.

Der vil i 2021 blive foretaget en ny evaluering af den strukturfondsfinansierede yderområdeindsats. Her vil langt flere projekter være afsluttede, og der kan foretages en egentlig vurdering af effekterne.

Landdistriktsprogrammet

Der er afsat ca. 8,9 mia. kr. i Landdistriktsprogrammet under EU's fælles landbrugspolitik (CAP) i perioden 2014 til 2020.

Det overordnede mål med landdistriktsprogrammet er blandt andet at fremme landbrugets konkurrenceevne, en bæredygtig forvaltning af naturressourcer og forbedre levevilkårene i landdistrikterne mv.

Danmark har valgt at fokusere det danske Landdistriktsprogram (LDP) på følgende fire hovedområder:

1. *Vækst- og konkurrenceevne.* Landdistriktsprogrammet giver tilskud til at investere i teknologier, der reducerer landbrugets belastning af miljø og natur, forbedrer dyrevelfærden og øger produktiviteten.
2. *Økologi.* Landdistriktsprogrammet understøtter regeringens mål for økologien med Økologiplan Danmark. Det sker ved at støtte landbrug, der omlægger til økologi, og ved generel støtte til udviklingen i økologisk landbrug.
3. *Natur, miljø og klima.* En stor del af Landdistriktsprogrammet giver tilskud til landbrugs- og naturarealer i det åbne land, som har et stort potentiale i forhold til at forebygge og tilpasse naturen og miljøet. Der gives tilskud til f.eks. etablering af ny skov pleje af græs- naturarealer og til etablering af vådområder.
4. *Landdistriktsudvikling (LAG).* Regeringen har som mål, at danskerne skal have gode beskæftigelsesmuligheder og levevilkår, uanset hvor i landet de bor. Derfor har Erhvervsministeriet givet lokale aktionsgrupper direkte indflydelse på at prioritere udviklingsprojekter i deres nærområde med tilskud fra Landdistriktsprogrammet.

¹⁰ *Evaluering af de regionale vækstforas yderområdeindsats*, COWI (2018).

¹¹ Knap halvdelen af disse projekter er strukturfondsprojekter, mens de øvrige er finansieret uden brug af hverken regionalfonds- eller socialfondsmidler.

LAG

LAG-ordningen under Landdistriktsprogrammet drives efter LEADER- principperne, som bl.a. medfører, at de lokale aktionsgrupper (LAG/FLAG) indstiller hvilke projekter, der skal have tilsagn. Aktionsgrupperne har lokalkendskab og har udviklet lokale udviklingsstrategier, der beskriver udfordringer og muligheder i deres område. Aktionsgrupperne indstiller projekter, som de vurderer til at have betydning for udviklingen af netop deres lokalområde.

Det overordnede mål med organisering i lokale aktionsgrupper er at bidrage til job- og vækstskabende udvikling i landdistrikterne. Det sker både gennem støtte til udvikling af virksomheder med henblik på jobskabelse, men også gennem støtte til forbedring af levevilkårene i landdistrikterne. I forhold til levevilkårene handler det om at forbedre rammevilkårene ved at bidrage til at borgerne i landdistrikterne har adgang til en række konkrete og basale servicefaciliteter så som fritids- og kulturtilbud, transport og informations- og kommunikationsteknologi. Her kan udvikling af rammevilkårene være med til at påvirke fastholdelse og fortsat bosætning i landdistrikterne.

Der er etableret 26 lokale aktionsgrupper (LAG), som omfatter 56 kommuner samt de 27 småøer, der frem til 2020 skal bidrage til at fremme vækst og udvikling i landdistrikterne.

Der er til LAG-ordningen under Landdistriktsprogrammet afsat 63 mio. kr. årligt i perioden 2017-2020.

Evaluering af LEADER indsatsen 2014 til 2016 på LAG- området

Evalueringen tog udgangspunkt i LAG, og de væsentligste konklusioner er, at der er skabt ny økonomisk omsætning i virksomheder i landdistrikterne for 33 mio. kr. om året tre år efter projekternes afslutning. Der er endvidere skabt 118 nye jobs, mens 201 jobs er fastholdte. Fratrækkes den omsætning og den jobskabelse, der ville være skabt uden tilskud (dødvægten), er nettogevinsten 15,4 mio. kr. i øget omsætning, 69 nye fuldtidsjobs og 118 fastholdte fuldtidsjobs som direkte beskæftigelseseffekter. Det giver en pris på ca. 285.000 kr. brutto for hvert nyt fuldtidsjob vurderet på tværs af alle 192 afsluttede og afrapporterede projekter eller 488.000 kr. med fradrag af dødvægten. Resultatet vurderes som tilfredsstillende og som en god udvikling set i forhold til den forrige programperiode. Det forventes endvidere, at beskæftigelses-effekterne øges, når der skal rapporteres fra projekterne to år efter projektets afslutning.

Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet

Der er afsat ca. 2 mia. kr. i Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet til at bidrage til gennemførelse af EU's fælles fiskeripolitik (CFP) i perioden 2014 til 2020. Programmet medfinansieres fra Den Europæiske Hav og Fiskerifond (EHFF).

Det danske Hav- og Fiskeriudviklingsprogram for 2014 til 2020 understøtter indsatser inden for natur og miljø, innovation samt vækst og beskæftigelse i fiskeri og akvakultursektoren.

Danmark har valgt, at det danske Hav- og Fiskeriudviklingsprogram har fokus på de aktiviteter, der er særlig nødvendige for implementeringen af reformen af den EU-fælles fiskeripolitik (vedtaget i 2013), herunder især kravene om landingsforpligtelse, krav til regionaliseret og bæredygtig forvaltning af ressourcegrundlaget og udviklingen af det kystnære fiskeri i Danmark. Herudover understøtter programmet innovation og investeringer i fiskeri og akvakultur, der er med til fremme værditilvækst, reducere erhvervenes miljøpåvirkning, og som bidrager til fastholdelse af arbejds-

pladser i fiskeriområderne og udvikling af de små kystsamfund, jf. seneste politiske aftale om Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet fra 17. maj 2017.

FLAG

En indsats tilsvarende LAG-ordningen beskrevet ovenfor under Landdistriktsprogrammet, er iværksat under Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet med henblik på at styrke udviklingen i fiskeriområder. Her er der etableret ti aktionsgrupper i fiskeriområderne, der omfatter 16 kommuner samt de 27 småøer – hvoraf de syv af grupperne har valgt at integrere sig med aktionsgrupperne på landdistriktsområdet. Formålet med FLAG- midlerne er primært erhvervsrettet udvikling indenfor den maritime økonomi og diversificering af denne.

Der er afsat 17,2 mio. kr. årligt til FLAG- ordningen i 2018 til 2020.

Der er endnu ikke foretaget evaluering på FLAG området, idet der først blev påbegyndt projekter under FLAG-ordningen fra maj 2016. Der vil i forbindelse med årsrapporten om Hav- og Fiskeriudviklingsprogrammet i 2019 blive foretaget en mere omfattende evaluering af FLAG ordningen, da der på det tidspunkt må forventes at være et betydeligt antal afsluttede FLAG projekter.

Hermed slutter redegørelsen.
